

TÁC ĐỘNG CỦA VỐN ĐẦU TƯ TRỰC TIẾP NƯỚC NGOÀI TỚI CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU LAO ĐỘNG CỦA TỈNH HƯNG YÊN

Bùi Văn Hà, Trương Mạnh Dũng

Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Hưng Yên

Ngày nhận: 17/06/2016

Ngày sửa chữa: 09/08/2016

Ngày xét duyệt: 06/09/2016

Tóm tắt:

Đầu tư trực tiếp nước ngoài (Foreign Direct Investment - FDI) là một trong những nguồn lực quan trọng góp phần thúc đẩy tăng trưởng kinh tế, chuyển dịch cơ cấu kinh tế, chuyển dịch cơ cấu lao động ở các nước tiếp nhận. Trong những năm qua FDI vào Hưng Yên đã góp phần quan trọng thúc đẩy chuyển dịch cơ cấu lao động đặc biệt trong khía cạnh nâng cao chất lượng nguồn nhân lực thúc đẩy chuyển dịch cơ cấu lao động theo hướng nâng cao trình độ chuyên môn kỹ thuật. Qua nghiên cứu giai đoạn 2000 – 2012 cho thấy rõ sự chuyển dịch cơ cấu lao động trong các doanh nghiệp FDI và tác động tràn của FDI tới chuyển dịch cơ cấu lao động theo hướng nâng cao trình độ chuyên môn kỹ thuật của tỉnh Hưng Yên. Từ thực trạng, tác giả đề xuất một số ý kiến mang tính giải pháp nhằm tận dụng các tác động tích cực của FDI tới chuyển dịch cơ cấu lao động của tỉnh Hưng Yên nhằm thúc đẩy CNH, HĐH kinh tế địa phương và góp phần thực hiện mục tiêu CNH, HĐH đất nước.

Từ khóa: Tác động của FDI, chuyển dịch cơ cấu lao động, nguồn nhân lực.

Đầu tư trực tiếp nước ngoài (Foreign Direct Investment - FDI) là một trong những nguồn vốn quan trọng để bù đắp sự thiếu hụt vốn đầu tư, góp phần tạo ra động lực thúc đẩy sự tăng trưởng và phát triển kinh tế ở nước tiếp nhận. Thực tế ở Việt Nam thời gian qua cho thấy, FDI là nguồn đầu tư rất quan trọng góp đã phần thúc đẩy tăng trưởng và chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo hướng công nghiệp hóa, hiện đại hóa, tạo việc làm, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực và thay đổi cơ cấu lao động. Từ đó, góp phần nâng cao hiệu quả sử dụng các nguồn lực đầu tư trong nước, bổ sung cho tổng vốn đầu tư xã hội, đóng góp quan trọng vào xuất khẩu, vào nguồn thu ngân sách nhà nước. Bên cạnh đó, FDI còn là kênh chuyển giao công nghệ quan trọng, góp phần nâng cao trình độ công nghệ của nền kinh tế; có tác động nâng cao năng lực cạnh tranh ở cả ba cấp độ: năng lực cạnh tranh quốc gia, năng lực cạnh tranh doanh nghiệp và năng lực cạnh tranh sản phẩm; góp phần nâng cao năng lực quản lý kinh tế, quản trị doanh nghiệp, tạo thêm áp lực đối với việc cải thiện môi trường kinh doanh và thúc đẩy hội nhập kinh tế quốc tế. Ngoài các mặt tích cực, các dự án FDI khi đi vào hoạt động còn gây tác động tới chuyển dịch lao động cơ học, từ đó tác động xấu tới việc làm và sự chuyển dịch cơ cấu lao động của các địa phương tiếp nhận FDI nói riêng và cả nước ta nói chung.

Khi nghiên cứu tác động của FDI tới chuyển dịch cơ cấu lao động thông thường được đánh giá trên các khía cạnh như: tác động của FDI tới chuyển dịch cơ cấu lao động theo ngành: Công nghiệp – Nông nghiệp – Dịch vụ; tác động của FDI

tới chuyển dịch cơ cấu lao động theo khu vực kinh tế: Kinh tế nhà nước – kinh tế tư nhân – Kinh tế có vốn đầu tư nước ngoài; tác động của FDI tới chuyển dịch cơ cấu lao động khu vực, vùng kinh tế: thành thị - nông thôn... Trong khuôn khổ bài viết này tác giả chỉ nghiên cứu tác động của FDI tới nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, qua đó góp phần làm dịch chuyển cơ cấu lao động theo hướng nâng cao trình độ chuyên môn kỹ thuật của lực lượng lao động ở tỉnh Hưng Yên.

Mục tiêu của các doanh nghiệp nói chung, doanh nghiệp FDI nói riêng là tối đa hóa lợi nhuận. Điều này đòi hỏi doanh nghiệp phải tối thiểu hóa chi phí. Các doanh nghiệp FDI thường có nhiều kinh nghiệm và kỹ năng cao trong quản lý, nên việc thu hút, tuyển dụng lao động rất chú ý đến yếu tố chất lượng. Tức là việc tuyển dụng nhân lực phải thiết thực đúng người, đúng việc. Có thể nói, quá trình tuyển dụng lao động của các doanh nghiệp FDI hoàn toàn không có tiêu cực. Điều này không chỉ có tác dụng bảo đảm nhân lực cho hoạt động của bản thân doanh nghiệp FDI, mà còn tạo sức ép về chất lượng nhân lực trong xã hội, thúc đẩy việc đổi mới cơ cấu, đổi mới phương pháp và nâng cao chất lượng của các cơ sở đào tạo nhân lực trên địa bàn. Thêm vào đó, trong quá trình thu hút nhân công, doanh nghiệp FDI còn tiến hành đào tạo mới và đào tạo lại nhân lực để có các kỹ năng nghề nghiệp, mà trong nhiều trường hợp là mới mẻ và tiên bộ đối với các nước tiếp nhận FDI. Như vậy, có thể khẳng định, FDI góp phần tạo ra một đội ngũ lao động có kỹ năng cho nước tiếp nhận, thông qua làm việc tại

các doanh nghiệp FDI, số lao động này được tiếp cận công nghệ hiện đại, kỹ thuật lao động tốt, học hỏi được các phương thức lao động tiên tiến. Từ đó, làm cho cơ cấu lao động xét về trình độ chuyên môn kỹ thuật và cả tính kỹ luật, tác phong lao động được thay đổi theo hướng tích cực, ngày càng có nhiều lao động có kỹ năng cao hơn, có khả năng thích nghi hơn, chịu được các áp lực lớn hơn để làm việc trong nền sản xuất hiện đại.

Tại tỉnh Hưng Yên, tính đến hết quý I năm 2016, toàn tỉnh đã có 322 dự án FDI với tổng vốn đầu tư đăng ký là 2,99 tỷ USD[1], trong đó có các dự án quy mô lớn, công nghệ hiện đại với vốn đầu tư đăng ký hàng trăm triệu USD như: dự án sản xuất, lắp ráp, gia công máy vi tính, sản phẩm, thiết bị Internet, viễn thông, thông tin... của Công ty trách nhiệm hữu hạn Hoya Glass Disk (200 triệu USD); dự án sản xuất linh kiện và thiết bị điện tử kỹ thuật cao của Công ty TNHH điện tử Canon Việt Nam (128 triệu USD). Các dự án FDI chủ yếu đầu tư vào công nghiệp sản xuất, lắp ráp máy móc thiết bị; công nghiệp cơ khí, công nghiệp sản xuất linh kiện điện tử, tin học; sản xuất thức ăn chăn nuôi; kinh doanh hạ tầng KCN và cho thuê nhà xưởng; công nghiệp dệt.

Cũng giống như cả nước nói chung, FDI vào tỉnh Hưng Yên cũng có những tác động mạnh mẽ tới chuyển dịch cơ cấu lao động theo hướng nâng cao chất lượng trình độ chuyên môn của lực lượng lao động. Sự chuyển dịch cơ cấu lao động theo chất lượng nguồn lao động ta có thể xét trên 2 khía cạnh: tác động trực tiếp tới chuyển dịch cơ cấu chất lượng lao động trong nội bộ các doanh nghiệp FDI và tác động gián tiếp của FDI tới chuyển dịch cơ cấu chất lượng lao động chung của cả tỉnh Hưng Yên.

Một là, xét trên góc độ chuyển dịch cơ cấu chất lượng lao động trong nội bộ các doanh nghiệp FDI,

Qua nghiên cứu việc sử dụng lao động trong các doanh nghiệp FDI giai đoạn 2000 – 2015 cho thấy mức độ gia tăng sử dụng lao động trong các doanh nghiệp FDI tỷ lệ thuận với việc tăng cơ cấu lao động đã qua đào tạo vào làm việc trong các doanh nghiệp FDI. Cụ thể: đối với lao động có trình độ cao đẳng và đại học chỉ chiếm tỷ trọng 9,97% trong tổng số 1350 lao động năm 2000 thì tới năm 2015 đã chiếm tỷ trọng 17,29% trong tổng số 47.783 lao động. Đối với lao động có trình độ trung cấp chuyên nghiệp và cao đẳng nghề năm 2000 chỉ chiếm tỷ trọng 12,34% trong tổng số 1350 lao động thì năm 2015 đã chiếm tới 22,88% trong tổng số 47.783 lao động. Đối với lao động chưa qua đào tạo nghề (chỉ có trình độ phổ thông trung học) đã giảm từ 77,69% năm 2000 xuống còn 59,83% năm 2015[2].

Như vậy, xét về mặt tích cực ta có thể thấy rõ dòng FDI đã có nhiều tác động tới sự chuyển dịch

cơ cấu lao động theo hướng nâng cao chất lượng nguồn lao động. Tuy nhiên, tỷ trọng của lao động đã qua đào tạo trong các doanh nghiệp FDI tăng chậm và tương ứng là tỷ trọng lao động chưa qua đào tạo trong cơ cấu chất lượng lao động giảm chậm. Bên cạnh đó, việc tuyển dụng lao động luôn tuân theo một tỷ lệ gần như không thay đổi giữa các trình độ đại học, trung cấp và lao động phổ thông so với tốc độ gia tăng của lao động. Điều đó cho thấy rõ các doanh nghiệp FDI ít chú trọng vào việc đào tạo để nâng cao trình độ cho lực lượng lao động mà chủ yếu dựa vào nguồn lao động đã được đào tạo sẵn của địa phương và chỉ tuyển dụng khi cần thiết cho hoạt động của doanh nghiệp. Đây là một thực trạng không chỉ của riêng tỉnh Hưng Yên mà là của chung cả nước.

Về kỹ luật lao động của người lao động trong các doanh nghiệp FDI cũng có sự thay đổi rõ nét, năm 2000 số vụ lao động vi phạm kỹ luật lao động và tranh chấp sử dụng lao động còn ở mức 17 vụ thì tới năm 2015 số vụ vi phạm chỉ là 23 vụ (trong khi số lao động trong doanh nghiệp FDI tăng gần 36 lần thì số vụ vi phạm và tranh chấp lao động chỉ tăng 1,3 lần).

Hai là, xét trên góc độ tác động gián tiếp của FDI tới chuyển dịch cơ cấu chất lượng nguồn lao động của tỉnh Hưng Yên.

Như đã phân tích, do nhu cầu sử dụng nguồn lao động có chất lượng và trình độ phù hợp với công nghệ cao của các doanh nghiệp FDI. Vì vậy, lực lượng lao động ngoài một bộ phận đã được tuyển dụng và được các doanh nghiệp FDI đào tạo thì phần lớn lao động của tỉnh phải tự thực hiện quá trình đào tạo để đáp ứng yêu cầu về trình độ tay nghề của các doanh nghiệp. Đó là động lực của FDI tác động tới chuyển dịch cơ cấu chất lượng lực lượng lao động của tỉnh Hưng Yên.

Qua nghiên cứu cho thấy, tỷ lệ lao động từ 15 tuổi trở lên đã qua đào tạo hiện đang làm việc trong các khu vực kinh tế của tỉnh còn rất thấp.

Đối với khu vực nông thôn: năm 2002 toàn tỉnh chỉ có 11,54% lao động đã qua đào tạo và con số đó lần lượt cho các năm 2010 và 2015 là 12,99% và 17,53%. Sự gia tăng mạnh mẽ trong giai đoạn 2010 - 2015 là thành quả của quá trình phổ cập tiểu học và trung học cơ sở của tỉnh trong suốt giai đoạn 2000 – 2010. Nhờ đó, lực lượng lao động có đủ trình độ theo học các lớp nâng cao trình độ chuyên môn tại các cơ sở đào tạo của địa phương và trong nước.

Như vậy, khu vực nông thôn chất lượng của lực lượng lao động đang làm việc thực tế đã qua đào tạo tuy có tăng, song mức độ gia tăng rất chậm, điều này phản ánh trình độ lực lượng sản xuất của khu vực nông nghiệp, nông thôn còn rất lạc hậu.

Đối với khu vực thành thị, tỷ lệ lao động đã

qua đào tạo năm 2002 là 25,17% đến năm 2013 đã đạt 34,16% điều này cho thấy, mức sống được cải thiện của khu vực thành thị có tác động tích cực tới nâng cao chất lượng đào tạo của lực lượng lao động. Năm 2015, tỷ lệ lao động của khu vực thành thị sấp xỉ bằng tỷ lệ lực lượng lao động nói chung đã qua đào tạo (Theo thống kê của Sở lao động, thương binh và Xã hội thì tỷ lệ lao động đã qua đào tạo của tỉnh được tính 47% năm 2015, nhưng trong số đó có một bộ phận rất lớn lao động trong độ tuổi từ 15 trở lên đang trong quá trình học tập và đào tạo tại các cơ sở giáo dục đào tạo trong cả nước. Những số liệu đánh giá trên chỉ áp dụng đối với lao động từ 15 tuổi trở lên đang trực tiếp tham gia lao động trong các doanh nghiệp trên địa bàn tỉnh Hưng Yên).

Trong tương lai, để đẩy nhanh chuyển dịch cơ cấu lao động rất cần những biện pháp quyết liệt để đào tạo cho lao động khu vực nông nghiệp, nông thôn, trên cơ sở đó đưa lực lượng lao động này thoát khỏi lĩnh vực nông nghiệp chuyển sang làm việc trong các ngành công nghiệp và dịch vụ.

Tóm lại, nâng cao chất lượng nguồn lao động có ý nghĩa vô cùng quan trọng trong chuyển dịch cơ cấu lao động của tỉnh. Thực tế cho thấy, việc đầu tư xây dựng kết cấu hạ tầng tốt cho các khu công nghiệp và tạo điều kiện về cơ chế, chính sách để thu hút FDI nếu không gắn với việc trú trọng phát triển giáo dục đào tạo nâng cao trình độ tay nghề cho người lao động để đáp ứng yêu cầu về chất lượng lao động của các nhà đầu tư thì không thể thực hiện được chuyển dịch cơ cấu lao động. Lao động tại địa phương vẫn rơi vào tình trạng thất nghiệp trong khi các doanh nghiệp vẫn thiếu lao động phải tuyển dụng lao động đến từ các địa phương khác. Từ những nội dung nghiên cứu trên, tác giả đề xuất một số kiến nghị mang tính chất giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả tác động tích cực của FDI tới chuyển dịch cơ cấu lao động theo hướng nâng cao chất lượng nguồn nhân lực của tỉnh Hưng Yên trong thời gian tới như sau:

Thứ nhất: Để phát triển giáo dục và đào tạo trước hết cần nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên, giáo viên, cán bộ quản lý dạy nghề có trình độ cao nhằm đáp ứng yêu cầu giáo dục, đào tạo trong tình hình mới. Đây là nhiệm vụ có ý nghĩa then chốt trong việc nâng cao chất lượng cho nguồn lao động.

Thứ hai: Nâng cao chất lượng giáo dục các bậc tiểu học, trung học cơ sở, trung học phổ thông để tạo nền tảng về tri thức giúp cho lực lượng lao động có điều kiện tốt nhất để tiếp tục được đào tạo ngành nghề theo yêu cầu của xã hội. Thực tế những năm vừa qua cho thấy: do chất lượng đào tạo các cấp tiểu học, trung học cơ sở và trung học phổ thông chưa đảm bảo về chất lượng nên học sinh đỗ tốt nghiệp khá, giỏi nhưng không đủ điều kiện theo học

các trình độ đào tạo như cao đẳng, đại học hoặc có thi đỗ vào đại học cũng rất khó để tiếp thu tri thức của các ngành nghề được đào tạo.

Thứ ba: Tổ chức tốt hoạt động của các trung tâm hướng nghiệp tại địa phương để định hướng nghề nghiệp cho học sinh ngay từ cấp trung học phổ thông, tránh hiện tượng mất cân đối về cơ cấu lao động theo trình độ tay nghề. Tận dụng tối đa các trường trung cấp, cao đẳng nghề trên địa bàn tỉnh, đặc biệt là trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Hưng Yên nhằm đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao đáp ứng yêu cầu của thị trường lao động. Từng bước thực hiện xã hội hóa giáo dục đào tạo chú trọng dạy nghề theo định hướng thị trường. Đào tạo nghề gắn với giới thiệu việc làm, tạo việc làm mới, xuất khẩu lao động và chuyển dịch cơ cấu lao động. Huy động mọi nguồn lực xã hội tham gia công tác dạy nghề. Tạo môi trường bình đẳng đối với các cơ sở dạy nghề thuộc mọi thành phần kinh tế... để nâng cao tính linh hoạt, thiết thực trong hoạt động của các cơ sở đào tạo này.

Thứ tư: Cần có sự đầu tư tốt nhất cho điều kiện vật chất, kỹ thuật như: hệ thống phòng học, phòng thí nghiệm, sân tập thể thao đối với các trường phổ thông; hệ thống nhà xưởng thực hành, các mô hình thực nghiệm đối với các trường trung cấp và cao đẳng nghề...

Thứ năm: Ngoài giáo dục trình độ học vấn và tay nghề, cần quan tâm giáo dục toàn diện, coi trọng giáo dục đạo đức, lối sống cho học sinh, sinh viên. Bên cạnh đó, cần nâng cao chất lượng học các môn khoa học xã hội, ngoại ngữ để trang bị cho lực lượng lao động những tri thức cơ bản đủ khả năng cạnh tranh trên thị trường lao động đang ngày một phát triển.

Thứ sáu: Bên cạnh các giải pháp nhằm tác động trực tiếp tới việc nâng cao chất lượng nguồn lao động thông qua giáo dục và đào tạo. Việc thực hiện đồng bộ các giải pháp để đẩy mạnh thu hút FDI vào địa phương có vai trò quan trọng, trong thực tế để thu hút FDI ngoài hoàn thiện hệ thống các cơ chế, chính sách còn cần đảm bảo tốt việc xây dựng kết cấu hạ tầng kinh tế - kỹ thuật và kinh tế - xã hội cho các khu công nghiệp nhằm đảm bảo tốt nhất môi trường kinh doanh cho các doanh nghiệp.

Nâng cao chất lượng nguồn nhân lực nhằm đáp ứng yêu cầu công cuộc đổi mới đất nước, thực hiện CNH, HĐH theo hướng kinh tế tri thức vừa là nhiệm vụ cấp bách, vừa là mục tiêu lâu dài của công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội. Bên cạnh những tác động tích cực, FDI cũng còn nhiều tác động tiêu cực, điều này đòi hỏi vai trò quản lý nhà nước của chính quyền địa phương và sự chủ động đối phó với những thách thức mà FDI mang đến với nền kinh tế. Việc tận dụng những tác động tích cực

của FDI tới sự chuyển dịch cơ cấu chất lượng nguồn lao động có ý nghĩa quan trọng góp phần thực hiện thành công các mục tiêu phát triển kinh tế - xã hội của địa phương trong thời gian tới.

Tài liệu tham khảo

- [1]. <http://hungyenbusiness.gov.vn/zakVccawsYkkxzwbUbeYjkjsbVjUYfeU-wggxgjwjgJV-jg-1-162.aspx>.
- [2]. Tổng cục Thống kê, *Lao động từ 15 tuổi trở lên đang làm việc trong nền kinh tế đã qua đào tạo phân theo địa phương*, tại trang <http://www.gso.gov.vn/default.aspx?tabid=387&idmid=3&ItemID=15502>, [truy cập ngày 05/01/2015].
- [3]. Tổng cục Thống kê (2014), *Doanh nghiệp có vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài giai đoạn 2006 - 2011*, NXB Thống kê, Hà Nội.
- [4]. UBND tỉnh Hưng Yên, *Chiến lược phát triển kinh tế xã hội tỉnh Hưng Yên giai đoạn 2015 - 2020*, Hưng Yên.
- [5]. Ủy Ban nhân dân tỉnh Hưng Yên (2011), *Kế hoạch số 134/KH-UBND ngày 25/11/2011 về thực hiện chương trình phát triển giáo dục đào tạo Hưng Yên giai đoạn 2011 - 2015 và định hướng 2020*, Hưng Yên.
- [6]. Ủy Ban nhân dân tỉnh Hưng Yên (2011), *Kế hoạch số 157/KH-UBND ngày 30/12/2011 về dạy nghề giai đoạn 2011 - 2020*, Hưng Yên.

IMPACT OF DIRECT INVESTMENT TO FOREIGN WORKERS ESTRICTURING HUNG YEN PROVINCE

Abstract:

Foreign direct investment (Foreign Direct Investment - FDI) is one of the important contributing factors to full economic growth, economic restructuring, shifting labor restructuring in the receiving country. In recent years FDI in Hung Yen has contributed to promoting labor restructuring especially in the aspect of raising the quality of human resources promoting labor restructuring towards higher technical qualifications. Through the study period 2000 - 2012 shows clearly the labor restructuring in FDI and spillover effects of FDI on labor restructuring towards improving the technical qualifications of Hung Yen. From the current situation, the author proposes a number of solutions in order to take advantage of the positive impact of FDI on labor restructuring of Hung Yen province to promote the industrialization and modernization of the local economy and contribute to achieve the objective of industrialization and modernization of the country.

Keywords: *The impact of FDI, labor restructuring, human resources.*